

SEMMANARI CONSTITUCIONAL, POLITIC Y MERCANTIL DE MALLORCA.

del Disátte 9 de Dezembre de 1820.

CONSTITUCIÓ ESPAÑOLA.

*En el nòm de Deu tot poderós Pare, Fill, y Esperit Sant,
Autor y suprèmo Legislador de la Sociedad.*

La Nació Española es Católica Apostòlica Romana en el sèu culto y Religió, sobre 'quest fonament indestructible, demunt aquesta pedra 'ngular descansa 'l gran edifici de la sua Constitució Política, es dir de las Lleis qui compònen el sèu mòdo ó sistema de govèrn. No podía ser puis mes apropiád, mes gran, ni majestuós el ezzórdi ó comensament del Còdic Constitucional donat en el Pòbble Español. Los Cristians havém tingud sempre 'l bòn costum de comensár las òbras grans en nòm d'el Señor. Estám ben segurs de que los talents mes elevads son no res á la sua prezència: que d'ell prové solament el bòn acert en las rezolucions: q'unicament á eil se deu tributar la glòria y el honor d'el felis èzzit en las empresas perfétas y bén acabadas: que los qui no fan cas d'el sèu nòm per savis que parescan son sepulcres pintads y deurads per defòre, y per dedins mizèria humana y corrupció; mentida y falsedat; perque el respècte, temór, y reverència al Omnipotent es el principi y la fònt de tota la sabiduría.

Penetrads d'aquestas máximas sublimes los dignes Pares de la Patria, los benemèrits Diputads de las Corts extraordinarias d'el año 1812, comensáren el primer mot de la Constitució per l'invocació d'aquest nòm augusto y Sacro-sant, y entre 'l traüll y l'estruendo de los inimics, y las bômbas, y los rayos, y las bálas que sortían de mil bocas de fòc, entre los horrors d'el furor, de la rábia, d'el corajje y de la mòrt, tranquils y valerosos proclamáren á la prezència d'el Cèl y de la tèrra la Religió Divina que profesám los Españòls, rezòlis á morir y acabar tots entre las gloriosas ruinas de la Patria primé que dexas de confesar la fé de los nòstros Pares, esperant d'el Tot-poderós la nôstra Llibertad y Independència.

En el nòm de Deu donáren principi al edifici de la nòstra felicitat, y no contents encare ni satisfets ey afajíren el regonexement d' el Mistèri admirable de la Trinidad Beatísima, inapeable á la penetració humana, incompreensiblle á tota raó, la que sacrificáren reverents, y sens pozar dattas á la paraula de Deu.

El benêfic esperit de la Religió Santa que profesám no permet recordár los agravis, y per lo matex olvidém per á sempre l' ignorancia y el funest estravío de los que volguéren fer pasar per herejjes á uns savis qui reunint las antiguas Lleis de la Monarquía, formá:an aquesta Constitució, pòrt segur y deliciós ahont descansa felís la barca de la salud Españòla, despues de tantas borrascas y cuantra temps.

Contentemmos en dir á los qui pecáran per ignorancia qu' el Divino Redentor ordéna la mansuetud y l' humildad, y no la venjansa y la persecució: que còtejjen los dias d' el triunfo d' el despotisme cubèrts d' infamias, d' insultos, de delictes, de llagrimas y sanc; ab los de la llibertad plèns de moderació, de mansuetud, d' indulgència, d' unió y dulzura, y conexerán el seu error. Contentemmos en fer present á los qui pecáren per malicia que noxultres no desijjavam la sua perdició, sino 'l seu regonexement; y que no mos apartarém may de las mácsimas de jermendad que la Constitució mos enseña. Y si per desgracia (lo que no creim) encare ni ha qui 'stán en sos trézze, y diven que la Constitució du 'l mal amagat, que mos mostran ahont es l' espina devali fànc, y la serpent escondida entre flòrs.

Despues que los religiosos Diputads de las Corts qui formá:ran la Constitució, hagueren fet la solemne confesió de la fe que tenim, no s' aturáren en las opiniones. filozóficas sobre 'l origen y principi de la Sociedad, sino que tot d' una prénen un vòl alt y majestuós, pujan rápidos y en drexúra y se remontan fins en el seno d' el Onnipotent y lo acláman *Autór y suprêmo Legislador de la Sociedad*. Y ab raó. ¿El qui á tot el Mon doná Lleis invariables, el qui digué 'n el mar alborotad *fins aquí has de arribár, y aquí en aquest gra d' arena s' acabará el furór y el orgullo de las Texas onas*, el qui señá 'l camí á tanta multitud d' estrellas que veim brillar en el espai inmèns qui mos circueix, dixeria de donar regglas al hòme òbra 'stimada de la sua ma dreta, y creat á imajje y semblansa seva? Las hi doná en efècte, y ab plena llibertad de traspasarlas á los altres. Libre el dexá en mans d' el seu consey y d' el seu judici.

Los embuis però que sempre fan los vicis, y la bena devant los vis que pòzen sempre las pasions, han ofuscad l' enteniment y no mos dexan veure fins ahont arriban aquestas Lleis y etèrnas

regglas. N' obstante en mîx de las ténèbras de la nôstra corrupció sempre 'ntreveim aquell natural principi qui mos inclína á fer el be y avitar el mal. ¿Ahont ey ha un hôme qui no conégue aquella primera reggla de la moral *lo que no vòls per tú, no heu vulgas per ningú*? ¿Ahont ey ha una Nació (diu Ciceron) qui no aprecii el agrado, la benignidad y la gratitud? ¿Ahont ni ha una qui no avorresca á los supêrbos, á los malfectors, y á los ingrats? Repasáu totas las Naciones (diu un savi d' el sigle pasad) llejjia las histôrias, y entre tants de cultos inumans y desberetads, entre costums tant distints y carâctes tant contrâris troberém las matexas idêas de justicia y decência, los matexos conexements d' el be y d' el mal. Aquestas idêas, aquets conexement per lo matex que son generals no pôden ser sino una participació d' una Lley Divina y etérna qu' el Señor ficsa en los còrs de los hòmens quant los il·lumína ab la resplendór de la sua cára: Lley Divina y etérna d' hont de precís han de venir totas las Lleis de justicia, seguretat, y defênsa que 'stabbliren los hòmens quant s' aplegâren á formar la Sociedad ben constituida: Lley Divina y etérna fònt de totas las altres lleis justas, per cuyo fi la doná Deu á tots los hòmens per ser ell l' *Autor y suprêmo Legislador de la Sociedad*.

Be's veritat que clára y ubêrtament tant sòls doná Lleis en el séu Pòbble 'stimad, y que los altres pòbbles ó sociedades ells mateis las se donâren, ó las reberan d' aquells savis qui mes entenían aquesta Lley Divina y etérna, y que conexían mes á fondo el còr de los hòmens y la sua naturaleza; però no podent haver Lley ahont no 'y ha Justicia, y esent Deu la fònt de tota ella se pod assegurar que Deu es l' *autor y suprêmo Legislador de la Sociedad*.

Meu, diu el Señor, es el consey y l' equidad, mia es la prudência y fortaleza, per mí reynan los Reys y decretan los Legisladores còsas justas. Si Legisladores, Reys, y Jujes de la terra, en nôm del Onnipotent porque's l' autor y suprêmo Legislador de la sociedad, haven de donar la Lley, l' haven de fer ezzecutar, y haven de judicar segons ella. Vozaltres Legisladores haven de donár la Lley en nôm seu, y á ell sereu responsabbles si no la donau segons la Lley etérna y Divina que vos ha donad per módelo. Vozaltres Reys haven de governar segons la Lley. Vozaltres Jujes haven de judicar en nôm seu, y á ell heuren de donar conte si no aplicau la Lley ab raó y equidad. Ell matex lo diu en el llibre de la Sabiduría: Oïu Reys, y enteneu: apreniu Jujes de la terra: escoltau vozaltres los qui manejjau la brilla de los Pòbbles, y teniu complacência en la sumisió de las Naciones: teniu per entés qu' el Señor vos doná la potestad, y la forsa l' Al-

tisim : ell ezzaminará las vóstras obras, y escudriferá los vóstros pensamientos : perque esent Ministres d' el seu Reyne no judicáreu en rectitud, ni observáreu las Lleis de la Justicia, ni prengueren per el camí qu' ell volía : En b' horror vos sortirá y en b' un repentí, perque se demostrará fòrt y sevéro ab los qui mándan . De los miserables tindrá misericórdia, però á los poderozos los atormentará poderozament.

Visca puis en el nôstro còr el acèrt y la prudencia de los Diputados de las Corts de 1812 qui preuint en consideració los costums y el carácter de los Españóis, formáran una Constitució la mes apropiada á las suas circunstancias; y tenint present la sentencia d' el Tot-poderós la fundáren demunt la Lley natural, Divina y etèrna qu' ell matex pòza per nòrma á los Legisladores; y per ená millor la comensáren bax d' el seu nòm fort y admirable. Tínga per galardó el nôstro aprèci y agraiment la religiozidad y el valor d' uns Héroes tan insignes qui saltant las altas bardisas qu' havía fet la superstició, la fòrsa, y el despotisme : apartáren las gròsas pedras de l' ignorancia y d' el interés qui havian arruinad el gran edifici de las nôstras antigüas Lleis; y ciegos per el dols amor de la Patria, sabent qu' en altre temps aquest edifici era estad el seu asilo, emprengueren alsarló, y lo efectúen; y per donár l' estensió, solidez y hermosura corresponents á una òbra qui havía de servir d' abrigo y refugi á vint millions de personas qui forman la gran familia ó Nació Española : obriren los séus fonaments y pozáren la primera pedra bax la protecció del Altísim. No los faltáren fatigas y persecucions; però 'l Señor es sortit per la sua cauza, y el dezengan y el regonexement de los seus contraris es el prèmi y la satisfacció mes gran qu' han tingud la sua intrepides y la sua innocència. No víngan á fer amarga la nôstra memòria las penalidades y los trebais que sofríren, sino per defensarlos en totas ocaziions, y á la Constitució qu' ells formáren. Constitució per la que patíren ells, y havem jurad morir nozaltres, perque solament ella mos pod fer viurer en quietud, en seguretat, y abundancia.

Lamo'n Pere-Antoni N..... de Petra al Pastor d' Ayamans.

Pôcas vegadas som estad per aquests llòcs d' Ayamans y Lloze-
ta, y no conexía la vòstra comarca, Pastor vos sou felis..... Ell
habitau una tèrra fértil y frondoza, un Cèl alegre y espayós de-
leyta la vòstra vista, y el Sòl apenas trèu el nás y ja vos il-lumí-
na. El blat deu sortí còm á piñons, y las espigas deven fer dob-

blegar los brins antes ja d' acabarse 'l alégre mes d' Abril. ¡Cáspi quins olivars! y quins viñets y quina 'rboleda que descubrim en aquest pla d'aquí devant! No 'y ha vida com á la campáña, la naturaleza á cada pas mos enseña el bôn viurer, l' art encantador y fal-lás pôc te que veure 'n nozaltres, no mos aturám en frioleras y môdas, ni tampôc en novel-las, ¿no 's axí, Pastor? Vataquí uns calsons que duc amplas y folgads qui ja eran de Mon-Avi, y son de roba mallorquina; aquest trajo de vestir es el mes antic que conexem, y qui mes s'acomôda á tots los moviments y pozituras d'el còs, y ja may ha mudad. Pero 'l dia de vuy á Mallôrca ni ha molts y moltas qui son côm á monêyas imitadoras de los estranjers, uns vestan á la franceza, altres van á l'ingleza, y están enpegueids d'anar á l'españôla. Cada dia mudan de trajo, tenen á menos uzar roba d'el país, estiman mes dur roba 'stranjera encáre que no dur una roada, que fer us de drap mallorquí de bôn cañom ó llí de la Pobbla, qui 's rôba eterna y sempiterna. Tením á Mallôrca, á Valenci, á Cataluña y á tota España tot lo necessari per nostron calsar y vestir, y no 'n feim cás. Tota casta de rôbas estranjeras duan á Mallôrca cada punt, y las d'el nôstro país son despreciadas; los nôstros antepasads no feyan exó y pensavan millor, perque conexasen qu' ere un de los camins per hont la têrra se fa pôbre. ¡Pastor, si tu heu veyas! Saps que de diners surtan de la Isla per dur chálas, punt de Flandes, puntó, sarja, escôt de France, ventais, y tota 'spêcia de quincalla, y robetas inútils y perjudicials qui venen d'el país estranjer! Saps que de xíbuis parads ey ha Ciudad en las borigas per casar diners! ¡Cuantas dônas, y cuants d'homens côm á dônas seguexen los terbolins de la môda qui cada istant varían y impensadament se destrúexen y son molta part y cauza de que Mallôrca s'arruina! Los doblblérs sen van á France y á Gibraltar y ja no tornen. ¡Te parex, Pastor, que lo que jo 't dic es una fábula? No, no 's cuento, es un punt molt interesant per aumentar la nôstra riqueza.

L' introducció de rôbas estranjeras fa enar cóca caliu á los nôstros fabricants, y sen du gran part de la nôstra moneda, y axi 'n tenim duas á un brot. Per exó 'n el dia ja 'n vex alguns qui han girada la truita, no volen fer mes us de rôbas estranjéias, vólen donar el guaní á los nôstros menestrals, vólen donar augment á las nôstras manufacturas. y el millor mēdi qu' han prés es usárlas. D'aquest môdo tapanán l' entrada á los estranjers, qui mos tápen la vista ab el pretesto de la môda, y derrera fan bêfa de nozaltres quant mos han buidada la bosa.

El Rey, aquest bon Rey que tenim, que parex un Angel de vellat d'el Cèl per fer la nôstra fortuna, libre ja de los mals con-

seyers qui no cercavan sino la sua conveniència encare que s' ha-
gues de pèrde la Nació: convinsut d' aquesta veritat ja no vòl dins
el seu Palacio cap casta de ròba estrangera. Y los insignes Diputads
de las Corts actuals, dignes per exò y altres mil motius d' el nòs-
tro agraiment y alabansa etèrna, s' han proposat uzar tots per son
vestir paños d' el pais, y enar sempre á l' españòla. ¡ Saps que
pásan la arrazadora d' arreu! Ells no descuiden res de lo que pòd
fer prosperar y enriqueir á la Nació. Sáben treure los bixos, y
tot surt á llum. De módo qu' are págan totòm, los soldads tenen
la pága corrent, y encare los han aumentad el sòu, esent axí qu' á
nozaltres las Corts matexas mos han alliberad d' una tercera part
de la contribució, y l' aïl qui ve no 'n pagarém sino mijja. Are fet
el carrec, ¿que devíam fer antes com no 'y havia Corts qui paga-
vam molt mes, y may bastava á mijjas costuras, y molt de temps
no pagavan ningú? Ja devía ser un robatòrum, y un afèrra qui
pod!

Las Corts vòlen los contes clars, nozalrres no 'y ha dubta que
sempre heurém de pagar còlca còsa, ¿pero diguéu no 's un
consól sebre que s' aprofita?

La Constitució ordena que los qui cóbran las contribucions
cada mes donen conte per estempad, y que se fics én los cantons
perque totòm lo veja, ¿pod enar millor? Sols la Constitució podrà
llevar la cortina qui tepava los secrets y los enbuis d' el despotis-
me cap y cauza de la ruina y mizèria de los Pobbles. Pastor, jo
me 'n vax, el sòl ja s' es enramad; las Pastoras d' el pux de la
Mara de Déu de Bon-añi ja deven ser d' allá son Gurgut, y los
he promés qu' ey sería anit per sentir las cantar las cansons de la
Milicia Nacional, disatte mos tornerém veure.

Alguns trajiners de Pollènsa.

Francesc N... trajiner.

Are 's un gust enar de camí; antes de la Constitució sempre
duyem el susto demunt, cada instant sentiam dir qu' eren sortids
lladres; però ab los pasaports are ja l' han feta. Qualsevòl qui
encuantrá un qui no 'n duga, te dret d' agafarló y durló devant
la Justicia. Los Bal-les se cuidan molt bé de donarne á los qui
han dexad enar mala olór, perque si los ne donavan, y un d' ells
feya alguna andemeza, dáxo dáxo los arriberian esquids. Però lo
qui acaba de fer el quèrn es l' estebbliment de la Milicia Nacio-
nal; perque un de los seus carrecs es la persecució de los lladres.
Però ja que sensa pensarmó som caigut á anomenar aquesta Mili-

cia; en parlarem un pòc, puis tant xèrran d'ella qu'un homocazi arriba á pèrda'l cap d'el fil ni sap cazi per hon s'ó ha d'agafar. A pezar de lo que baladrejjen alguns innorants sensa tò ni sò ni cavallera pòrta; á los Milicians el Rey no los pòd enbercar sensa llecència de las Corts: han d'estar sempre á caze seva, perque son fets per conservar la quietud del seu térme, y defensar al seu Pobble de los inimics de la terra, y de los de fòra Reyne: ells han d'agafar á los dezertors y malfectors: ells han de morir si'y inpòrta en delènsa de la Constitució: entre 'l's no'y pòd haver sino gent de bé, d'estimació y d'honor: ells fan los seus majors á vòts y axí poden triar á los qui los vénen mes á la fàus: los mayors no los pòden pegar ni arragañar; y mil altraz cozas qui pròven que són uns soldads de tot respecte y dignes de la Llibertad que teim. La mia dòña no se dexa uis de plorar, y no le'y puc donar entenent, ella no fería cas que tingués ja sinquante ànys per serne fòra. Rara beneitura estimarme mes vey que soldad! Ella havia de ser ab nozaltres bax d'el pux de Bòn-añi quant las Pastoraz cantaven devòre son Torrad las cansons que si mal no m'èria divan axí:

De devuit fins en sinquante
los qui no'stán mal notads
ni viuan d'el pur jornal
Pastoraz tots son soldads.

No soldads còm altre temps
per un no res mal tractads
soldads son de tot respècte
soldads de la Llibertad.

Soldads qui los seus Majors
á vòts fan ab jermendad
y qui'l Rey d'embarcarlós
aduc no té facultad.

Soldads son en qui descansa
de tots la seguretat
soldads son de tot respecte
soldads de la Llibertad.

Soldads són qui ni un punt
permetrán sia llevad
de la Constiució
còm axí'u tenen jurad.

Sáben tots que tant sòls ella
mos pòd dur felicidad
al Rey fa mes poderós,
á cada qual mes honrad.

Cada qual us d'el poder
còm ella li te donad,
ni'l Rey pòs un pèu envant
ni ningu'l pòs atrasad.

Cada qual que bé l'observ
si vòl viure'n bòn estad.
¡ay de tots, si no's fa axí
el viatge'stá volát!

Milicians qui la Patria
en vòtros ha conliad,
bé guardau aquest trezòr
que bé vos será pegad.

El triunfo, la corona,
la Patria vos té guardad,
y nòltros el dols cariño
dols amor y voluntad.

Nòltros puis al valerós
volém, no'l acovardad,
puis nòltros per un mòpi
no dixerém son Torrad.

Mostrau en importarf
que sou per cada costad
uns soldads de tot respecte
soldads de la Llibertad.

<i>Prèus correns de.</i>	<i>Palma.</i>	<i>Inca.</i>	<i>Sineu.</i>
	<i>li. s. so. d. s</i>	<i>li. s. so. d. s</i>	<i>li. s. so. d. s</i>
Xexa, la barcella.	20	18	17
Blat gros.	17	17	16 6
Blat manut.	16	16	15
Blat forastér.	17		
Blat de la pedra.	14		
Ordi.	7 6	7	6 4
Sivada.	5	4 3	4
Favas grosses, l' almut.	2 2	2 2	2
Favas petites.	2	1 10	1 8
Favas forasteras.			
Favons.	2 2		
Mongetas blancas.	4 6	4 4	4 4
Mongetas negras.	4 2		3 6
Siurons.	4 2	4 4	3 8
Fazols.	3 8	3 2	3
Guixas.	2	2	1 10
Mellas, la quartera.	2 15	2 10	
Besó, lo quintá.	10		
Garrovas.	15	16	
Formajje.	12	14 13 4	15
Llana.	14 10	17 10	15
Llí.			
Llí forastér.	55	60	
Cañom.	16	17 10	14 16 8
Páya.	8		
Sucre blanc, la lliura.	4 4	3 4	
Sucre terciat.	3 6	4	4
Arrós.	1 4	1 4	1 4
Oli vell, cortá.	1 6		1 10
Oli novell.	1 3	1 2	1 3
Aigordent anisada, el cortí.	4		
Olivas, l' almut.	2	1 8	1 6
Tosinos de past, la arrova.	3	2 10	2 5
Tosinos d' aglá.	2 10		
Moltó, la lliura.	9	8	7
Beu.	7		
Carn comuna.	6 6	5	5

IMPRENTA DE FELIP GUASP.